

Демонологія очима Володимира Гнатюка

Погодьтеся: переважна більшість навіть тих, хто вважає себе інтелігентом, знає нашого великого земляка Володимира Гнатюка (1871-1926) на визначень основних його титулів: академік, фольклорист, етнограф. Більш ерудовані назвуть, у кращому разі, кілька його праць. А багатюща творча спадщина (понад 20 книг, понад 300 наукових праць) цього вченого зі світовим іменем залишається, по суті, невідомою широкому загалові. Тим часом серед неї є й такі перлини, як "Знадоби до української демонології" ("Етнографічний збірник", т. XV, Львів, 1903; т. XXXIII, Львів, 1912). Ці два томики густо населені відьмами і чарівницями, знахарями, чортами і русалками, страхами та іншими духами. Багато вміщених тут народних оповідок уродженець села Велеснева нинішнього Монастириського району Володимир Гнатюк записав на Тернопільщині.

Оскільки загадані "Знадоби...", як і чимало інших праць нашого славетного земляка, залишаються недоступними

масовому читачеві, починаємо друкувати найцікавіші оповідки. Подаємо їх із збереженням основних особливостей тогочасної мови.

Із розділу "Чорти"

Як на Йордані печуть чортенят

Миньї сьї здайи, що отой Ясько Дримухіський — тай прийшов до млина до Залісьї перед другим сьвітїм вечїром. А то було дужи завїзно, і темна нїч була, жи він до дому ни міг йти уже і пішов до мельника, щоби пириночував. А той мельник постїлив йїму на лавцьї під вікном і казав там спати. Аж десь коло одинацьїтої години

пукайи до вікна і кажи:

"Лукиш! Лукиш! Устань

— А чо, кажи, хочиш?

— Дай миньї санок. —

На що ти санок?

Повикїгати дьїти на берїг. — Та на що?

кажи. — Бо будут

завтра пїкли, ни

знайиш? — Та, кажи,

возьми си там, али

абїс ни поломав і абїс

ми прикїг. — Кажи:

Добри, я прикїгну. —

Вїходит рано, санок

уже нїма; коланїчки

зїздїв, лиш копїльцьї

прикїг. Той

(Дримухіський) пїтайи

сьї: Що то за йїден

вас кликав? — А вїн

кажи: Ей, то йїден

сусьїд. — А чо-ж, кажи,

вїн казав, жи йїго дьїти

будут пїчи? — Бо у

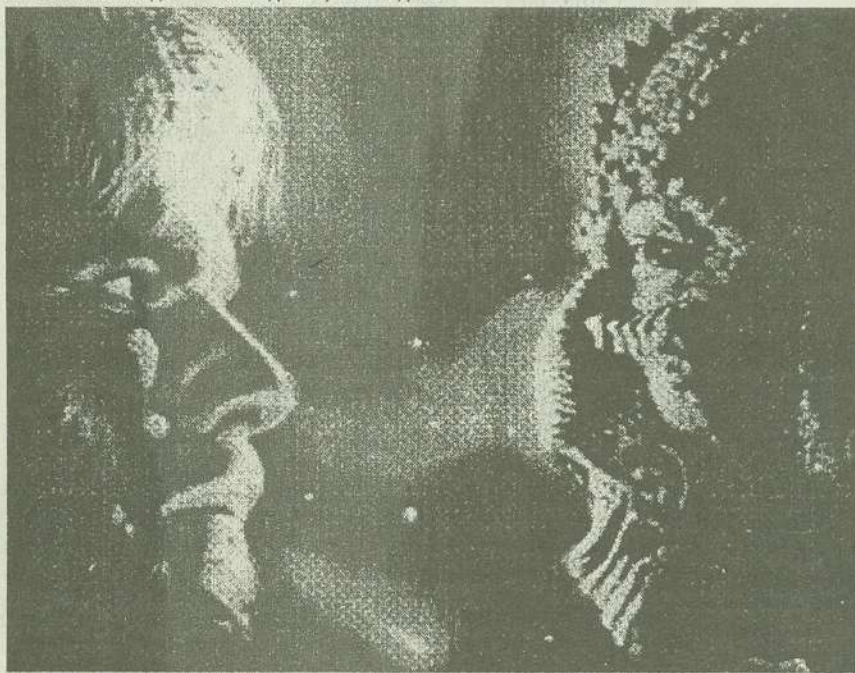
нас, кажи, завтра

Ардан, то будут воду

сьїтити. — А то,

кажи, такий сусьїд? — Кажи: такий, такий.

— На тїм сьї розьїшли.

Зап. в вересни, 1895 р.
в Пужниках, Бучацького пов. від мамї.

Грім убиває чорта

А знов був йїм у Колодїзївцї. І стоїмо з жоньцом так на гостинцьї, али ту зачинайи грїміти дужи. Ми стоїмо, а ту йїдна шопа, там друга шопа, а межї ними пляц вигороджиний. І у той пляц грїм ударив. Як

ударив, а вїтти литит, той лише: Пі-пі-пі-пі-пі! тай у став. Потому знов ударив грїм у став, а нат тим ставом була хата, хлоп сидїв. А вїн с того ставу та й до тої хати. Допїрож як у туну хату грїм ударив, запалив, розьїрвали хату, а в тї хатї нїч ни було, лиш по кольїна ноги в панчохах, али йакї? Кїньськї. А бїльши нїч ни згорїло, лиш тота хата; горїла так просто, як сьїчка.

Зап. в червни, 1902, в
Пужниках,
Бучацького пов. від Ігната
Косїнського

Пасїчнїкова лїберїя

То був такий пасьїшник, сидїв в пасьїцьї. Злий дух приходит те й си сьїв, закурив си люльку, сьїв собї коло вогню, а до него пасьїшник вогорит — а вїн йїго по пїїтах пїзнав: Ци вольно, якби злий дух прийшов, ци вольно йїго бити? — А той кажи: Для чо' нїи? — али бїспечно сьї з ним бити? — Для чо' нїи? — Ци вїн, кажи, майи яке право до чоловіка? — Нїи. — А той тогди як мав бучок, як дасьць му позауш, то той як пішов вгору, то буду аж розньїс. А лїберїю свою лїшив. Той чоловік сьї

втьїшив, тей тогди сьї дивит на тую лїберїю, а то с кобили тельбухи і котнюх.

Зап. 1902 в Будзановї, Теревовлянського пов.
від Каськї Книш О. Дерев'янка.

(Далї буде).